

slavni pišejo v azbuki; na deželi niso smeli šol imeti, tudi po mestih le malokje, cirilica ima v sebi nekaj deržavi turški nevarnega?!

Poglavitno mesto je Sarajevo, na obeh bregovih Miljačke. Ima nekaj na 4.500 hiš in 45.000 ljudi, po večem mohamedanov, kakih 4.500 je Gerkov, 500 katolikov, 3000 judov in nekaj nad 1000 ciganov. V Sarajevem je bil vali (gubernator) višji sodec, mufti, metropolit. Od l. 1850 imajo tudi velevlasti tam svoje konsule.

Poglejmo še ceste, ki vodijo v deželo in po katerih je naša vojna v deželo prišla. Jedna teh, po kateri je vže princ Evgen l. 1697 marširal v Bosno, pelje od Turškega Broda čez Derwent, Doboj, Maglaj, Žepče, Zenico v Sarajevo in je dolga 29 milj. Ta cesta je skoz in skoz vozna, bosniški vozovi jo prevozijo v polčetertem dnevu, prejaha se v 30 urah. Po tej cesti se je pomikal general Filipović z glavno armado (13. vojnim kardelom in 6. divizijo).

Druga cesta pelje od Save in sicer od Berbira, Stari Gradiški nasproti, čez Banjaluko, kjer se zedini s cesto, ki pelje iz Novi in potem gre čez Jajce in Travnik tudi v Sarajevo. Po tej cesti je šla 7. divizija, vodil je jo princ Würtemberški.

Tretji prehod čez Savo je bil pri Šamacu, po njim je šla 20. divizija pod Szaparijem; cesta vodi čez Gradačac in Doljno Tuzlo v Zvornik, in od tod čez Kladanj tudi v Sarajevo.

Druga cesta gre pa naravnost iz Dalmacije skoz Hercegovino v glavno mesto in sicer iz Metkovič in dolino pri Neretvi čez Mostar in Konjico.

Ta skoz in skoz prevozna pot je le 24 milj dolga, tedaj naj krajša pot od avstrijske meje v Sarajevo. Še bolj važna je, ker veže Mostar sè Sarajevim. To pot je imela prehoditi 18. divizija f. m. l. Jovanoviča. (Znano pa je, kako je Jovanovič svojo armado nepoškodovano čez sterme gorovje vodil, in Turke, ki so ga ob prekopani cesti čakali, za nos zvodil.) —

P o ž e n č a n .

Kakor z manjšimi učenci, tako tudi sami s sabo napak ravnamo. Mi se učimo dogodovščine, šeg, jezikov nekdanjih in novih narodov; li slavensko je bilo do današnjih časov v tistem kotu, kamor se mečejo nepotrebne berkljarije. Pri ptujem se vlečemo za eno čerko, v domačem ne maramo za cele bukve. V ptuje smo zaljubljeni zato, ker je ptuje; domače merzimo zato, ker je domače. Ker sami nismo domačega čislali in se ga učili; kdo se je bil od nas kaj v stanu tudi v domačem naučiti?

Oh mladenči, mladenči! vsaj vi bodite za se in za svoje rojake Slavenci; saj se domače slavenskega naučiti za vas ni težko. Če molčim od nemščine, ki je učenim stanovom potrebna zavolj naše zveze z nekaterimi nemškimi deželami, ker so z nami pod eno krono, se mi dalej

učimo francozkega, laškega ali pa tudi angležkega. Ako se kdo teh jezikov kake štiri leta uči, vendar če ne govori s Francozi, Lahi ali Anglezi, toliko zna, da umé bukve. Ko se pismenosti zuči, je treba, če boče ptuji jezik znati, da bere in bere bukve, da se vadi v pismenih sostavkih, da se pogovarja s ptujci, da jih zvesto posluša in vadi svoje usta ptujo besedo prav lično zgovarjati. Koliko pri teh ptujih naukih zanj časa preide! Domače pismenosti se zna, kdor se družega še ni učil, v dveh letih dobro izučiti; če je pa že v drugih jezicah, postavim v nemškem in latinskem, vajen, kako pismenost gre, se je je v stanu tudi v enem letu naučiti. Ako potlej za kratek čas kake domače slovenske bukve bere, se tudi čistiši besede zuči. Kdor hoče pa v slovenščini še kaj več vedeti, in se kacega družega slavenskega narečja naučiti, potrebuje kacega pol leta s pismenostjo, da spazi razločke med svojim in sosednjim narečjem, potlej če kake bukve znanega vsebka bere, se priučí sosednjega narečja, da sam ne vé kdaj. Tako se je v stanu v nekterih letih, ko bi se bil sicer naučil komej enega ptujega jezika, zučiti književno-ilirskega, českega, poljskega in ruskega. Kar tiče živo besedo ali izrekvanje, si je v stanu le-tó prilastiti, če li enekrati sliši svoje slovenske sosede. Kako bo to lepo, če bote znali mehko in ljubeznivo ilirščino, prijazno češčino, ali če bi možko rusko ali poljsko govorili, ino vendar je vse to prav za prav domače. Zraven tega bote pa tudi lahko brali bukve, kterih je že dosti pisanih, pa jih bo še čedalje več, in Slavenci — sploh rêči — pišejo važne ter koristne reči.

Z domačo slovenščino bote lahko koristili nižjim stanovom pa tudi izobraženim. Nižji stanovi potrebujejo marsikaj podučnih bukev, kterih morajo zdaj pogrešati. Če bote pa kaj za izobražene pisali, utegnete pisati v književno-ilirskem narečji, ker nam je ta najbližji. Pri učenih predsebkih si je pa tudi misliti, da so za bolj vešte bravce, in da učena beseda li med več milijonmi ljudmi za se zadostno število bravcev in podporenj najde. Kar je književno-ilirsko, se more še domače imenovati, kakor je nemškim Švajcarjem in Braniborcem književna nemščina domača. Ako se vam pa kaj višega zljubi pisati v domačem narečji, si je misliti, da so tudi drugi sesedje pri svoji izobraženosti vešti le-tó umeti.

Nikar ne mislite, da vam odsvetujem se kaj ptujega učiti. To je prav, če se ptujih jezikov učite ino tudi ptuje bukve berete. Toda če se ptujega učite, vas to ne zgovarja z domačim toliko nemarniše delati. Če se od inostrancev vsega učite, se pa učite tudi (to) svoje toliko čislati kot oni (to) svoje čislajo ali so čislali.

Rimljanje so otroke koj od začetka vadili čisto po domače govoriti. Lepo vedenje jim je bila prva, čista domača beseda pa druga skerb. Ta skerb je bila priporočena seosebno materam samim, dojnicam in služabnikom. Naročali so jim skerbeti kar največ mogoče, da jim ni kdaj

ino drugi niso nekdanj nobenega književstva imeli, od neba jim tudi bukve vseh učenostnih razdelkov niso padale; sami so se dolgo trudili ino trudili, ter zapisovali svoje premišljenja, opazke, znajdenja. Spredniki so naslednikom v učenostih služili za poslombe, da so le-ti po večstoletnih trudih pritiščali v učenosti na današnje stopnje. Nam še toliko stoletnega prizadevanja ni treba, ker nam za podsломbe služijo lahko ptujci, da na njih dela po svoje zidamo lahko naprej.

To vse so začeli že marsikteri izmed naših rojakov spoznavati, in od tod pride, da se je, morem z veseljem reči, neka boljši misel med nami začela, da bolj domač duh med nami vleče, in da je število naši književnosti nevdanih začelo čedalje manjši biti. Oh rodoljubje, rodoljubje! prešini s svojimi iskrami vse naše brate in sestre. Do zdaj te še skoraj po imeni nismo poznali, zato smo bili pa tudi tako deleč prišli, da so nas ptujci „Sklaven“ namest „Slavence“ imenovali. Kdor se sam zamétuje, kdo bo tacega čislal?

Ljubi moji mladi prijatli! hrepenite po rodoljubji. Rodoljubje pa v tem obstoji, da čislamo svoj materinski jezik, da znašamo iz mnogih virov domačo dogodovščino, da spoštujemo za našo domovino zaslužne sprednike in verstnike; da si prizadevamo le-té tudi posnemati; da se tudi učeno po domače pomenimo; da vse učenosti in umetnosti svoji domovini in slavenskemu duhu primérjamo; da spoštujemo stare šege svojih sprednikov, ako niso pregrešne in ne zaslužijo imena razvad; da se v oblekah in v vsem zunanjem obnašanji kažemo omikane Slavence; da imamo zraven kerščanske ljubezni, ki smo jo do vsacega imeti dolžni, še nekako posebno naklonost do svojih rojakov. Kdor bodete premožniši, bodite tudi Cojzi, to je podpiravci in dobrotljivi očetje vsega domorodnega, saj je častitljivo in sladko za občji prid domovine podeliti kake darove. To se imenuje rodoljubje, katero je bilo pri nas do zdaj skoraj vse neznano, pri družih narodih se pa že celó zminja v domorodno oholost (Nationalstolz). Z rodoljubjem vam bo vse po domače in tako nekako prijazno, da ni izreči. Z rodoljubjem navdani si bodete slavo neprenehoma služili z lahkoto in z veseljem.

Dopisi in novice.

— **Iz Radoljskega okraja.** Učitelji tega okraja imeli smo svojo letno skupščino dné 18. julija v šolskem poslopji v Begunjah. Spored bil je sledeči: 1. Opazke c. k. okraj. šol. nadzornika. 2. Jezikoslovni nauk v ljud. šoli, da se z njim zadostí minist. ukazu dné 5. aprila t. l., št. 5316. 3. Praktična sestava predpisanega šol. inventara. 4. Volitev poslanca v dež. uč. skupščino. 5. Volitev stalnega odbora in bukvarničnega odseka. 6. Samostalni navsvéti.

K zborovanji došli so vsi učitelji (10) razun enega in 5 pomožnih učiteljev; a iz med duhovščine ni došel nobeden, akopram nekateri namestujejo